

هر کاری در زندگی آدابی دارد و سفر کردن هم مانند سایر کارها آدابی دارد که با آنها آشنا می شویم.

از دیدگاه قرآن و حدیث، سفر افزون بر آثار ظاهری خود یعنی «خوش کردن حال جسمی انسان» می تواند آثار معنوی هم داشته باشد و «حال باطنی» انسان را هم خوش کند. از دیدگاه قرآن کریم، سفر، بهترین فرصت است برای دیدن آثار و احوال گذشتگان و تأمل در زندگی کسانی که امروز، خودشان نیستند، اما آثار زندگی آنها هست؛ خانه های نیمه خراب آنها، آثار تمدن آنها و دارایی هایی که در روزگار کوتاه زندگی خود به آن دلخوش بوده اند.

همچنین امام رضا (ع) می فرماید سفر خود را با «بسم الله الرحمن الرحيم» آغاز کنید تا فرشته ای از شما محافظت کند و شیطان همسفر شما نشود.

همیشه در اول هر مسافرتی و حتی در اول هر حرکتی حتی خیلی کوتاه و حتی به هنگام سوار شدن به وسیله ای (ماشین، قطار، ...) «بسم الله الرحمن الرحيم» بگویند و سالم رفتن و سالم برگشتن، اتفاق بدی نیوفتادن، تصادف نکردن، خراب نشدن وسیله، حل شدن کارها، خلوت بودن مسیر، تصادف نکردن و هموار شدن راه را از خداوند بخواهید.

قرآن کریم در آیات ۱۳۷ و ۱۳۸ سوره آل عمران می فرماید: پیش از شما مللی بودند و رفتند در اطراف زمین گردش کنید تا ببینید چگونه عاقبت هلاک شدند آنان که وعده خدا را تکذیب کردند این حجت و بیان برای عموم مردم و راهنما و پندی برای پرهیزگاران است.

قرآن کریم در آیه ۲۱ سوره مبارکه غافر می فرماید: آیا در زمین نگردیده اند تا ببینند فرجام کسانی که پیش از آنها [زیسته اند] چگونه بوده است؟ آنها از ایشان نیرومندتر [بوده] و آثار [پایدارتری] در روی زمین [از خود باقی گذاشتند] با این همه، خدا آنان را به کیفر گناهانشان گرفتار کرد و در برابر خدا حمایتگری نداشتند.

در این آیه شریفه به خانه های بزرگ و قصرهای مستحکمی که مردمان پیشین برای خود بنا کرده اند اشاره و تأکید می شود این بناها که اکنون خرابه هایی بیش نیستند، روزگاری افرادی را در دل خود جای داده اند که می پنداشتند زندگی طولانی یا جاودانه خواهند داشت، از این رو خداوند را فراموش کردند و غرق در گناه شدند و سرانجام هم به کیفر گناهان خود رسیدند در حالی که نه خانه های مستحکشان و نه هیچ نیروی دیگری در برابر خداوند نتوانست از آنها حمایت کند.

امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرموده است:

مسافرت باید برای یکی از این سه امر باشد:

۱- تهیه توشه آخرت ۲- تأمین معاش و زندگی ۳- لذت مباح و تفریح غیر حرام

بنابراین، در سفرها باید آدابی را که از پیشوایان دین نقل شده است، به عنوان رهنمود گرفتن از مکتب، رعایت کرد.

فواید مسافرت بسیار است. کسب تجربه و پخته شدن، آشناییها و ارتباطات جدید، از آن جمله است.

نگاهی به مجموعه روایات اسلامی، نکاتی را به عنوان «آداب سفر» به ما می آموزد که مهمترین آنها، آموختن آیین همراهی و همسفری است. تأکید شده است که پیش از سفر، همسفر مناسبی پیدا کنید. چرا که مسافرت تنهایی مکروه است. رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)

از سه کسی مذمت کرده است: یکی آنکه غذایش را تنها می‌خورد، دوم آنکه در خانه‌ای تنها می‌خوابد، سوم آنکه تنها به مسافرت‌های دور و دراز می‌رود.

برخی دیگر از آداب سفر هم در روایات مورد تأکید قرار گرفته از جمله صدقه دادن در آغاز سفر که باعث دفع بلا می‌شود، تنها سفر نکردن، وضو گرفتن و خواندن دو رکعت نماز در کنار خانواده و سپس راهی شدن، انگشتر عقیق به دست کردن، خواندن آیه شریفه «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ»، خواندن سوره مبارکه «اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ» که به فرموده امام صادق (ع) باعث سالم و آمرزیده پیاده شدن از مرکب می‌شود، خوشرفتاری و مزاح با همسفران، محافظت از مال و دقت کردن در هزینه‌ها، به اشتراک گذاشتن نوشه سفر با همسفران و خدمت کردن به همسفران.

امام صادق (ع) همچنین ضمن روایتی چهار نشانه را به عنوان نشانه‌های جوانمردی هنگام سفر ذکر می‌کنند: الْمَرْوَةُ فِي السَّفَرِ كَثْرَةُ الزَّادِ وَ طَيِّبُهُ وَ بَذْلُهُ لِمَنْ كَانَ مَعَكَ، وَ كِتْمَانُكَ عَلَى الْقَوْمِ أَمْرُهُمْ بَعْدَ مُفَارَقَتِكَ إِنَاهُمْ، وَ كَثْرَةُ الْمِزَاحِ فِي غَيْرِ مَا يُسَخِّطُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ؛ جوانمردی در سفر عبارت است از: رهنوشه زیاد و خوب و بخشش آن به همسفران، و کتمان اسرار آنان بعد از جدا شدن از آن‌ها، و شوخی فراوان در آنچه که خداوند عزوجل را به خشم نیاورد». (مکارم الأخلاق ج ۱ ص ۵۴۱ ح ۱۸۷۶)

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: آقا و سرور قوم، کسی است که در سفر، خدمتگزار ایشان باشد.

امام صادق (ع) نیز تأکید دارند که در سفر، هر شب آیت‌الکرسی بخوانید تا خودتان و اموالتان محفوظ بماند.

خواندن قرآن و ذکر گفتن در طول سفر نیز از سنت‌های پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت (ع) است. بی‌شک کسانی که در سفر، یاد خدا را فراموش نمی‌کنند و در کنار بهره‌مند شدن از لذت‌های سفر به آثار معنوی آن نیز توجه می‌کنند، بیشترین بهره را می‌برند.

آداب دیگر سفر را طبق تعالیم دینی، فهرست‌وار اینگونه می‌یابیم:

۱- خداحافظی کردن از خانواده و بستگان از سوی مسافر، بدرقه کردن کسی که به سفر می‌رود، از سوی اهل خانه و بستگان.

۲- شروع کردن سفر با «صدقه»، جهت سلامتی و رفع و دفع بلاها.

۳- خواندن دو رکعت نماز، دعا کردن و جان و مال خانواده را به خدا سپردن و بر او توکل کرد.

۴- خواندن این دعا: «بِسْمِ اللَّهِ، آمَنْتُ بِاللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.»

۵- برداشتن عصا، یا وسیله‌ای جهت دفع شرّ و خطرات احتمالی و حمل ابزار دفاعی.

۶- همراه داشتن مسواک و شانه و لباس و ظرف.

۷- همراه برداشتن مواد غذایی و خوراکی‌های مورد نیاز و رهنوشه سفر.

۸- همراه داشتن داروهای مورد نیاز، سوزن، نخ، طناب و زیرانداز.

۹- رعایت اخلاق خوب با همسفر در طول مسافرت.

۱۰- در سفر، بار بر دوش دیگران نبودن، خرج خود را به گردن دیگران نینداختن.

۱۱- مراعات حال همسفر، در صورتی که خسته یا مریض باشد.